

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านโลกสูง

สารนิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

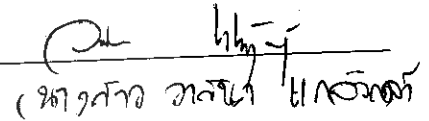
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ พ.อ. ดร.วรศิษย์ อุชัย)

กรรมการสอบ

(นางสาว อภิญญา ไกลรัมย์)

(-)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ 9 เดือน ๓.ค. 2545
พ.ศ.2545

สุนันท์ พลสูงเนิน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

บ้านโคกสูง

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ พอ.ดร.วรศิษย์ อุชัย.....หน้า

ISBN.....

วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

เพื่อให้ทราบสภาพทั่วไปภายในชุมชนทั้งทางด้านด้านเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินงาน วัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โอกาส ปัญหาต่างๆ ของกองทุน บ้านโคกสูง เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการ และยกระดับความเข้มแข็งโดย กระบวนการพึ่งพาตนเอง

วิธีการดำเนินการ

ศึกษาวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย และนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ การดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากแหล่ง ข้อมูลต่างๆ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในรูปแบบ CIPP Model เสนอเป็นรายงานในรูปแบบ สารนิพนธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์

ผลการวิจัย

เพื่อให้ทราบสภาพต่างๆ ไปภายในชุมชน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของบ้านโคกสูงอยู่ใน ระดับที่ดี อาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนคือการทำนาและปลูกผัก สภาพทางสังคมเป็นแบบ เครือญาติ มีความรักความสามัคคีกันภายในชุมชนกันมาก ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือใน ชุมชน มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน โดยเปิด โอกาสในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชนและชุมชนภายนอก ยกระดับความ เข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ประชากรภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน เพื่อให้ชุมชนมีการพึ่ง พาดตนเองได้อย่างยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพเสริมสร้างความ เข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมภายในชุมชน

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา สุนันท์ พลสูงเนิน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา พ.อ.ดร.วรศิษย์ อุชัย

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา ดร. หทัย

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างยิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ พ.อ.ดร. วรศิษย์ อุทัย อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ วาสนา แก้วกล้า ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- คณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

- คุณพีรพล วิธิปริษา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือเก่า
- คุณมานะ เนยสูงเนิน ประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือเก่า
- คุณโสภา เสริฐสูงเนิน พัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการ

ในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล, และ
ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี
ตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สารบัญ

หน้า

หน้าอำนวยการ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ.....	2
1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	2
1.4 วิธีดำเนินการ.....	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 ปรัชญากรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	5
2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	5
2.1.2 หลักการสำคัญกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	5
2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	6
2.2.1 หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
2.2.2 หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	8
2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน.....	9
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนและชุมชนเมือง...	10
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	11
2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	12
2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบชิพโมเดล.....	14
2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	15
2.9 เอกสารหลักวิชาการอื่นๆ.....	16

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ.....	17
3.1 วิธีการประเมินโครงการ.....	17
3.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม.....	17
3.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น.....	19
3.1.3 การประเมินกระบวนการ.....	19
3.1.4 การประเมินผลผลิต.....	20
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	21
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22
3.2.1 ตัวชี้วัดระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้.....	22
3.2.2 ตัวชี้วัดระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย.....	23
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
3.4.1 การสังเกต.....	24
3.4.2 การสัมภาษณ์.....	25
3.4.3 แบบสอบถามและแบบสำรวจ.....	25
3.5 วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
3.6.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย.....	26
3.6.2 การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ.....	26
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	28
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	28
4.1.1 บริบทระดับประเทศ.....	28
4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น.....	29
4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	33
4.2.1 ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A.....	33
4.2.2 ตัวชี้วัดหน่วยระบบ B.....	38
4.3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	39
4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	41
4.4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	41
4.4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางวัตถุประสงค์.....	42
4.4.3 ความเข้มแข็งของชุมชน.....	42
บทที่ 5 สรุป อภิปรายรายงานผลและข้อเสนอแนะ.....	44
5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	44

5.2	วิธีการดำเนินการ.....	45
5.3	ผลการดำเนินงาน.....	45
5.3.1	การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านโลกสูงหมู่ที่ 3.....	46
5.3.2	ปัจจัยก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ.....	46
5.3.3	การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้.....	47
5.3.4	ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนเป้าหมาย.....	47
5.3.5	ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ.....	47
5.3.6	ข้อเสนอแนะ.....	48
	บรรณานุกรม.....	49
	ภาคผนวก ก ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านโลกสูง.....	50
	ภาคผนวก ข รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโลกสูง.....	51
	ภาคผนวก ค ภาพแสดงแผนที่ตั้งโลกสูง.....	52

บทที่ 1 บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ในทุกวันนี้ปัญหาความยากจนยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศไทยอยู่ ปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ ประชาชนมีหนี้สินมากทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน ปัญหายาเสพติด รัฐบาลจึงมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน ในด้านความยากจน รัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถ ในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จึงเป็นผลทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ มีการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องต่อไป

บ้านโคกสูงหมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุน พร้อมกับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อที่จะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมินและผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินผลโครงการในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็น สารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้ เป็นข้อมูลแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในด้านต่างๆ ภายในชุมชนบ้านโคกสูงหมู่ที่ 3 ให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการ ตลอดจนจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและจุดแข็งในด้านต่างๆ ของชุมชน และเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของนักศึกษาผู้จัดทำสารนิพนธ์ในด้านการเข้าไปพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 ภายในชุมชน มีกองทุนหมุนเวียนที่ได้รับจัดสรรไปเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น

2.1.2 ภายในชุมชน มีความพร้อมหรือมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ดังกล่าวหรือไม่

2.1.3 ภายในชุมชน มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของตนเอง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 ภายในชุมชน มีการจัดสรรเงินกองทุนให้แก่ผู้ยากจน ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศ ให้มีการพัฒนาอาชีพภายใต้ความเป็นอยู่ที่ดีต่อไป

2.1.5 ประชากรในบ้านโคกสูง มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นอยู่ที่ดี ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสุขภาพพลานามัยที่ดีและเข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพที่ดีในชุมชน

2.2 เพื่อให้ทราบว่าภายในชุมชนมีปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบในด้านใดบ้างที่จะมาส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของโครงการ

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายขององค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยง ข้อมูลกันระหว่างภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับประเทศ

2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นตัวกำหนดในชุมชนมีความเข้มแข็งมาน้อยเพียงใด และใช้เป็นข้อมูลประกอบในการทำการประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. กรอบความคิดทฤษฎี

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ทำการประเมินในรูปแบบการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และใช้กรอบความคิดรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ ดำเนินการประเมินโดยใช้แนวทางของแบบจำลองชิพพ์โมเดล โดยมุ่งเน้นแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 บริบท เป็นการประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรืองานนั้น เช่น ความจำเป็นในการจัดทำโครงการ ความเหมาะสมของโครงการ ความเป็นไปได้ ของโครงการ หรืองานนั้น

3.2 ปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงานว่ามีความพร้อม ความเพียงพอมากน้อยเพียงใด และคุณภาพโดยมากจะเกี่ยวกับเงิน คน วัสดุ และการจัดการ

3.3 กระบวนการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับกระบวนการทำงานโครงการ พิจารณาทั้ง ความเป็นไปได้ ของวิธีการและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

3.4 ผลผลิต เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ทั้งในด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จาก พฤติกรรมและผลกระทบของโครงการ

4. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

หมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายนโยบายของรัฐบาล และของกองทุนหมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน ศึกษาสภาพการบริหารและการจัดการในกิจการกองทุนในชุมชน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์การบริหารและการจัดการในกิจการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร.1 - 12 และจากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสังเกตและการจัดเวทีชาวบ้านโคกสูง

ขั้นที่ 5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 “วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ” และบทที่ 4 “ผลการติดตามการประเมินโครงการ”

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียน บทที่ 1, 2, 3, 4, 5 บรรณานุกรมและภาคผนวกจนสมบูรณ์

5. ผลที่คิดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

- 1) ได้ทราบปัญหาและอุปสรรค ที่เป็นปัจจัยต่างๆในการดำเนินงานของกองทุน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนบ้านโคกสูง หมู่ที่ 3
- 2) ได้เห็นวิธีการดำเนินกิจการและการบริหารจัดการกองทุน ในหมู่บ้านโคกสูง

- 3) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านบ้านโคกสูง และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้าน โคกสูง
- 4) ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้ เรียนรู้การทำงานในท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทที่ 2

ปฏิทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาบ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมิน และหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนแห่งชาติและชุมชนเมือง

เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ โดยใช้หลักปรัชญาในการจัดระบบบริหารจัดการการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

- เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หลักการสำคัญในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

- 1) ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
  - 2) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ กองทุนโดยสมาชิก
  - 3) ความพร้อมของการบริหารจัดการที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่นๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง
- ซึ่งทั้งหมดนี้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองจะต้องร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อม ให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกองทุน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองของตนเอง

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยส่วนคณะรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน คณะกรรมการ อาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่ง คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน ไม่เกิน 7 คน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี อาจได้รับแต่งตั้งอีกในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หากเมื่อครบกำหนดตามวาระยังไม่มีการ แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแต่งตั้งใหม่ เข้ารับหน้าที่

ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระต่อเมื่อ

- 2.1 ตาย
- 2.2 ลาออก
- 2.3 เป็นบุคคลล้มละลาย
- 2.4 คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 2.5 เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 2.6 ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

3. การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ปรีกษาหารือในเรื่องต่างๆ เช่น

4. อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ
5. กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหาร
6. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุน และแผนจัดสรรให้แก่กองทุน
7. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
8. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและแนวทางการบริหารกองทุน
9. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษา จัดหาและจัดสรรประโยชน์ของกองทุน
10. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน และการบริหารจัดการกองทุน
11. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

12. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้ เพื่อประโยชน์การบริหารอาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างส่วนราชการให้ไปช่วยปฏิบัติงาน
13. รายงานผลการดำเนินงานให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
13. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามคณะรัฐมนตรีมอบหมาย
14. การประชุมของคณะอนุกรรมการ ใช้การประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดโดยอนุโลมให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ได้รับเบี้ยค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ
กองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหาร
กองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียม
ความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
6. จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง แลฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการ
ดำเนินงานของกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร และจัดการ
กองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบหลักเกณฑ์
การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (ภาคผนวก)

3. แบบติดตามสังเกตกรณีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย กรรมการทั้งชายและหญิงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้หมายถึง มีจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับเวทีชาวบ้าน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้

1. องค์ประชุมของเวทีชาวบ้าน คือ จำนวนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. ร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

3. เลือกคณะกรรมการกองทุน ในช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

4. เลือกคนดีมีความรู้ ประสบการณ์ อีกทั้งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมียุทธศาสตร์ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 ข้อ 17 ดังนี้

- เป็นผู้มิชื้ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี

- เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์

- ปฏิบัติอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน และยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย

- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ

- ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท

- ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และความผิดฐานบุกรุก

- ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

- ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

- ไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติของสมาชิก

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตนดังนี้

4.1 การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุน โดยคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกต้องร่วมกันดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การรับสมาชิก
- 2) การระดมหุ้น
- 3) การจัดทำระบบบัญชี
- 4) การจัดระบบตรวจสอบ
- 5) การมอบหมายภารกิจ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ
- 6) และอื่นๆ

4.2 การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้

- 1) การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - 1.1) จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ซึ่งขอรับแบบจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
  - 1.2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุน
  - 1.3) เปิดบัญชีธนาคาร

2. การประเมินความพร้อมกองทุน เมื่อกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน จะประเมินความพร้อมในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 2.1) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 2.2) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- 2.3) ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนคณะกรรมการ

- 2.4) ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน
- 2.5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 2.6) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับกองทุน
- 2.7) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัย การออม การเสียสละ เอื้ออาทรและ เป็นไปได้ด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงสมควร กำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนบ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านโคกสูง”

ข้อ 2 ที่ตั้งกองทุนเลขที่ 32 หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โทร. (044) 336090

ข้อ 3 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- 4.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 4.2 เพื่อให้บริการเงินกู้ให้สมาชิก
- 4.3 เพื่อพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ
  1. เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์
  2. เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
  3. เป็นคนไม่มัวเมาในอบายมุข
  4. เป็นคนรู้รักสามัคคี

ข้อ 5 แหล่งที่มาของกองทุน

- 5.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 5.2 เงินกู้ยืม
- 5.3 ดอกผลหรือผลประโยชน์อื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
- 5.4 จากผู้บริจาคให้กองทุนโดยไม่มีเงื่อนไข

ข้อ 6 คุณสมบัติของสมาชิก

6.1 เป็นผู้พำนักหรือพักอาศัยอยู่ในบ้านโคกสูง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 3 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน

6.2 เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน

6.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

6.4 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

6.5 อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

6.6 ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนจะต้องมีอายุ 20 ปี แต่ไม่เกิน 60 ปี

ข้อ 7 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

7.1 ยื่นคำขอรับสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน

7.2 ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนง หรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้

7.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดย

ชอบธรรม

ข้อ 8 สมาชิกขาด หรือพ้นจากการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

8.1 ตาย

8.2 ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

8.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

8.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ลาออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม

8.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน

ข้อ 9 สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใดกับกองทุน ทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันอาจขอลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนได้ โดยแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาอนุมัติและให้ขาดจากการเป็นสมาชิกภายในวันที่คณะกรรมการกองทุนพิจารณาอนุมัติ

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สาระสำคัญในการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการต้องดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 หมวดที่ 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไปนี้ แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน จำนวนห้าหมื่นบาท

3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบ โดยเร็ว

- ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

- ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนทราบ โดยเร็ว

- การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงจากรีดประโยชน์สภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

กรณีกองทุนหมู่บ้านโคกสูง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาอาชีพ (การเกษตร)

1.2 การสร้างงานเพื่อเพิ่มรายได้

2. การจะอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่ประสงค์ขอกู้จะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

3. ลักษณะโครงการ สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินตามข้อ 1.1 , 1.2 ต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ คือเป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

4. วงเงินกู้ เงินกู้ให้กับสมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกินสองหมื่นบาท

- ในกรณีคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท และต้องเห็นชอบจากเสียงของสมาชิก 3 ใน 4

5. หลักประกันเงินกู้ มีข้อกำหนดดังนี้

5.1 เงินกู้ต้องให้สมาชิกของกองทุนจำนวนสองคนเป็นผู้ค้ำประกัน 2 ใน 3 คน แต่ไม่ใช่บุคคลในครัวเรือนเดียวกัน หรือใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

5.2 กู้ตาม 1.1 , 1.2 ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

5.3 กรณีผู้กู้ผิดสัญญา ผู้กู้จะต้องเสียค่าปรับร้อยละ 6 บาทต่อปี ภายในระยะเวลา 3 เดือน

6. อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท ต่อปี

7. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุน และได้เปิดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่รองรับโดยทั่วไปแล้ว ปราบกฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ดังนี้

7.1 จัดสรรให้กรรมการร้อยละ 20

7.2 จัดสรรเข้ากองทุนร้อยละ 30

7.3 จัดสรรเพื่อสาธารณประโยชน์ร้อยละ 50

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดลของสตีฟ เฟลปป์ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , บรรณาธิการ , 2545 : 222 – 231) “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่“ (Evaluation is the process of delineating obtaining and using information for judging alternative decision)

รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model เป็นแบบจำลองที่ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการการประชม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมผลการประชมได้ทันท่วงที และมีการประเมินรวบรวมสรุปลงโครงการประชมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพจึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก

แบบจำลองชีพจะประเมินในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการเกิดขึ้นเพราะสืบเนื่องมาจากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุน โดยจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้าน และชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการโครงการ และ ประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่น เพื่อความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สามารถทำวิจัยติดตามประเมิน โครงการตลอดจนร่วมสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้ม แข็ง ส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการจัดเก็บข้อมูล การสังเกต การสัมภาษณ์ ในรูป แบบใบรายงาน 1 – 12 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย รวมทั้งข้อมูลหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

9. เอกสารหลักวิชาการอื่นๆ

การประยุกต์ใช้กระบวนการ AIC (เอ ไอ ซี) ของดร.วิลเลียม อี สมิท ในกระบวนการ พัฒนาชุมชนและหมู่บ้าน เป็นทฤษฎี วิธีและเทคนิคในการทำงานร่วมกัน 3 ขั้นตอนคือ

1. A (Appreciation) คือการทำให้คนยอมรับ (Appreciate) การมีโอกาสแสดงออกอย่าง ทัดเทียม ทำให้ทุกคนมีโอกาสทั้งข้อเท็จจริง เหตุผล และความรู้สึก การแสดงออกตามที่เป็นจริง
2. I (Influence) คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กำหนดวิสัยทัศน์ หรืออุดมการณ์ ร่วมกันของกลุ่ม มีการปฏิสัมพันธ์ การถกเถียงโต้แย้งเพื่อให้ได้วิธีการที่ดีที่สุด
3. C (Control) คือ การนำวิธีการสำคัญมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ มีหลักการและ เหตุผล เป้าหมาย ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ การสมัครใจ คิดแผนปฏิบัติการเพื่อให้เกิดการ ดำเนินงานไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ของกลุ่ม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะ บ้านโคกสูง หมู่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีการประเมินดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) ในการวิเคราะห์นั้นจะต้องมุ่งถึงผลที่จะได้จากโครงการและพยายามหาความเกี่ยวข้องของรูปแบบของแผนงานที่วางในโครงการกับตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ข้อมูลต่าง ๆ และผลที่จะเกิดจากโครงการต้องวัดได้ในเชิงปริมาณและหาสาเหตุที่เป็นเรื่องของเหตุและผลได้ การใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ และวิธีการที่ใช้ส่วนใหญ่มักจะเป็นเทคนิคการทดลองเพื่อดูผลของการวางแผนแบบต่าง ๆ ในสภาพการณ์ทางธรรมชาติ

รูปแบบนี้ได้นิยมใช้แพร่หลายและพัฒนาเป็นระบบที่ใช้ในการวัดผลโครงการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาทั้งโครงการทางทหารและทางบริการสังคมตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 ซึ่งใช้เป็นเครื่องช่วยการตัดสินใจทำโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น การประเมินคือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการ การวางแผน การพัฒนานโยบาย และการจัดการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดอย่างมีระบบ

โดยทั่วไป จะต้องมียุทธศาสตร์เห็นพ้องเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับการวัดผลของโครงการ คือ การหาความเกี่ยวข้องทางเหตุผลของปัจจัยในการปฏิบัติจัดทำโครงการกับผลของโครงการ โดยการใช้เทคนิคการทดลองของวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลที่เกิดจากโครงการจะถูกวัดทางด้านต่าง ๆ ทั้งทางสังคมจิตวิทยาและทางเศรษฐกิจ ฯลฯ และเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในโครงการทางด้านต่าง ๆ เพื่อประเมินค่าเปรียบเทียบผลที่เกิดเป็นค่าของเงินที่ใช้ต่ำสุดและการให้ประสิทธิภาพสูงสุด

การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนงานและเป็นการประเมินแบบเบ็ดเสร็จทุก ๆ ด้านเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับการวางแผน โครงการติดตามงานผลที่เกิดจากโครงการและประสิทธิภาพทางการใช้ทรัพยากร

รูปแบบการประเมินแบบนี้นิยมใช้ในการวัดผลโครงการวัดผลโครงการทางด้านบริการสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการของรัฐบาล และสามารถจะถือได้ว่าใช้กระบวนการทางสังคมศาสตร์มาเป็นประโยชน์ในการจัดการกับบริการทางด้านบริการสังคมมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ซิฟฟ์โมเดล ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย

1.1 แบบจำลองซิฟจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินและดูแลสำเร็จของโครงการ

1.2 การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสถานะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไปเป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

วิธีการประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

- 1) Contingency Mode ซึ่งเป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น

2) Congruence Mode ซึ่งเป็นการประเมินโดยเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติงานจริงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้ทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

1.2.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น

หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในการรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใดวางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสภาวะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นเพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้าง ๆ และคำถามเฉพาะ

1.2.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้นการประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

1.2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิตจะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

เกณฑ์นั้นอาจเป็นได้ทั้ง Instrumental Criteria หรือ Congruence Criteria ซึ่ง Scriven ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสอง ดังนี้

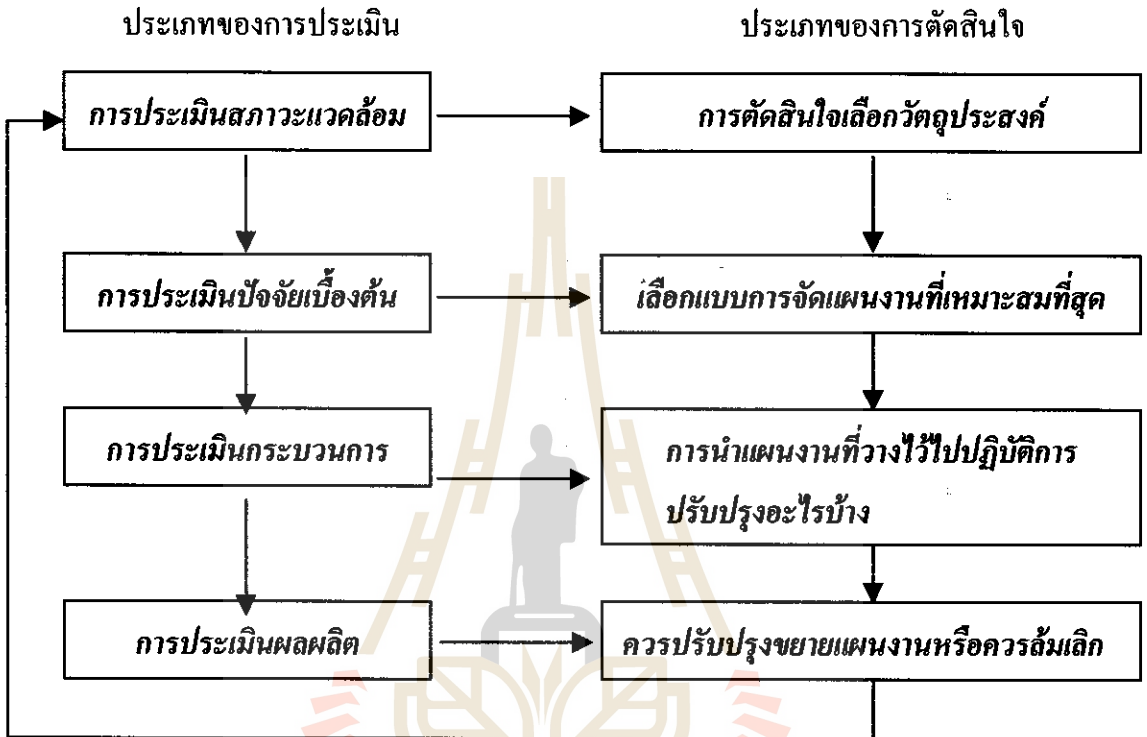
ก. Instrumental Criteria จะสัมพันธ์กับความสำเร็จที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด เช่น ก่อนที่แบบสอบจะถูกสร้างขึ้น รูปแบบของแบบสอบและคำถามจำนวนมากในแบบสอบนั้นจะต้องได้รับการจัดทำขึ้นก่อนหรือก่อนที่นักเรียนจะสามารถอ่านคำว่า cake ได้อย่างเข้าใจ เขาจะต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความหมายของคำมาก่อน

ข. Congruence Criteria จะเป็นเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นอัตราการตกออกของโรงเรียน ๆ หนึ่งที่เป็นอยู่ถูกลดลงให้ได้ระดับที่กำหนดไว้ โดยกลุ่มนักเรียนจะต้องได้รับคะแนนจากแบบสอบที่ระบุนามากกว่า หรือเท่ากับจำนวนที่กำหนด หรือจะต้องนำแผนการสอนใหม่เข้าไปใช้ในโรงเรียนนั้น การระบุเกณฑ์แบบนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ตัดสินใจ โดยเฉพาะ

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่าง การประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิป

(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2525.)

การนำเอาแบบจำลองซิปไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

1. จัดหาโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าน่าจะทำ
2. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ
3. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินการอยู่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

2.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน	15 คน
2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	109 คน
2.3 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	58 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดตามความคิดเชิงระบบ แบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบดังนี้

- 1) หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
- 2) หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโลกสูง หมู่ที่ 3 แต่ละระบบประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการและผลผลิตทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคลผู้กู้ดังนี้

3.1 การชี้วัดหน่วยระบบ A

3.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อมหรือการประเมินบริบทดังนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- 2) สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน
- 3) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
- 4) วัฒนธรรมประเพณี
- 5) โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร
- 6) ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) โครงการพัฒนาที่ผ่านมา
- 8) ความเข้มแข็งชุมชน

3.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้ามีรายละเอียด ดังนี้

- 1) นโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติ
- 2) อนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง
- 3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 4) การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการกองทุน

หมู่บ้านและชาวบ้าน

- 5) เงินกองทุน 1 ล้านบาท
- 6) บัณฑิตกองทุน
- 7) จำนวนเงินกู้

3.1.3 การประเมินกระบวนการมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

- 2) การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน
  - 3) ระบบบัญชีกองทุน
  - 4) กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
    - การรับสมัคร
    - การหมดสภาพสมาชิก
    - ประเภทสมาชิก
    - การทำทะเบียนสมาชิก
  - 5) กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
    - ขั้นตอนการขอกู้
    - การคัดเลือกผู้กู้
    - การโอนเงินให้ผู้กู้
    - การรับชำระหนี้
  - 6) การส่งเสริมการใช้เงินกู้
  - 7) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
  - 8) การจัดสรรผลประโยชน์
  - 9) การสร้างเครือข่ายและการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน
- 3.1.4 การประเมินผลผลิตมีรายละเอียดดังนี้
- 1) จำนวนสมาชิกกองทุน
  - 2) จำนวนผู้ได้เงินกู้
  - 3) ยอดเงินที่ให้กู้
  - 4) จำนวนผู้ชำระคืนเงินตามกำหนด
  - 5) ยอดเงินที่มีการชำระคืน
  - 6) การใช้เงินตามวัตถุประสงค์
  - 7) ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน
  - 8) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง
  - 9) ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

3.2 ตัวชี้วัดหน่วยระบบ B

3.2.1 ตัวชี้วัดบริบท หรือสภาพแวดล้อม

- 1) อาชีพเดิม
- 2) สมาชิกในชุมชน

- 3) สภาพการอยู่อาศัย
- 4) รายได้ของครัวเรือน
- 5) หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน

3.2.2 ตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น

- 1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
- 2) จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
- 3) วัตถุประสงค์การกู้เงินตาม โครงการ
- 4) สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และวัสดุคิบในการประกอบอาชีพ
- 5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
- 6) จำนวนแรงงาน

3.2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ

- 1) การใช้จ่ายเงินกู้
- 2) การหาความรู้เพิ่มเติม
- 3) การหาตลาด
- 4) การทำบัญชีใช้

3.2.4 ตัวชี้วัดผลผลิต

- 1) ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้
- 2) ผลการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์โครงการ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสังเกต เป็นเครื่องมือวิจัยที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในที่นี้คือตัวของผู้วิจัยเองมาทำหน้าที่ในการวัดโดยใช้หู และตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้ไว้ป้องกันการลืมสิ่งที่ได้จากการสังเกต ก่อนการบันทึกควรมีการตีความหมายของพฤติกรรมภายหลังการแต่ไม่ควรตีความหมายในขณะที่ทำการสังเกต และผู้สังเกตหรือวิจัยต้องไม่ลืมว่าพฤติกรรมการแสดงออกที่สังเกตนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

การสังเกตอาจต้องใช้หรือไม่ใช้ความรู้สึคนึกคิดของผู้สังเกตก็ได้ การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต ผู้วิจัยต้องมีการวางแผนล่วงหน้าหรือควรมีการฝึกซ้อมการสังเกตซ้ำหลาย ๆ ครั้ง และควรมีแบบประกอบในการสังเกตและต้องไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่ามีผู้กำลังเฝ้ามองอยู่เพื่อไม่ให้เกิดการสังเกตนั้นออกนอกประเด็นที่ต้องการศึกษาควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงสั้น ๆ ไม่ควรให้นานเกิน

ไปและควรมีผู้ร่วมสังเกตอย่างน้อย 2 คน สังเกตพฤติกรรมในเรื่องเดียวกัน รูปแบบของการสังเกต อาจแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

ก. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละคน โดยตัวผู้สังเกตหรือผู้วิจัยเอง

ข. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกต พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง แล้วมาเล่าให้ผู้สังเกตหรือผู้วิจัยฟังภายหลัง

ข้อจำกัดของทางสังเกต คือ ผู้สังเกตจะไม่สามารถทำการเก็บข้อมูลที่ต้องการได้ถ้าเหตุการณ์ที่ผู้สังเกตต้องการไม่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล

4.2 การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อมต้องไม่ทำให้บรรยากาศของการสัมภาษณ์เคร่งเครียด โดยไม่ใช้เหตุอันควรใช้การพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์ และควรแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ว่าต้องการนำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ครั้งนี้ไปใช้ทำอะไร จะเกิดประโยชน์ในด้านใด

การสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับการวิจัยชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมากเพราะผู้ให้ข้อมูลสามารถให้ข้อมูลได้โดยตรงตามข้อคำถามที่ผู้วิจัยต้องการทราบ ตัวอย่างของคำถามที่ผู้วิจัยต้องการทราบ ตัวอย่างของคำถามที่ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น ข้อคำถามจาก บร. ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลจากชุมชนหมู่บ้านสำหรับโครงการบัณฑิตกองทุน โดยคำถามเหล่านั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้านหรือแม้กระทั่งข้อมูลระดับบุคคล

4.3 แบบสอบถามและแบบสำรวจ

ก. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตอบโดยการทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่า ใช่-ไม่ใช่ , เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย , ไป-ไม่ไป แบบตรวจสอบรายการมีข้อความแบบ ถูก-ผิด

ข. แบบสำรวจ เครื่องมือวิจัยแบบนี้ที่ทำให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายเลือกเช่นเดียวกับแบบ Checklist แตกต่างกันตามแบบสำรวจจะถามเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น โดยในแต่ละเรื่องอาจมีข้อคำถามหลายข้อเพื่อให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจะถามเรื่องที่ถามอาจเป็นเรื่องของความสนใจ เจตคติ พฤติกรรม หรือคุณธรรมด้านต่าง ๆ

ค. แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้กันมากที่สุดในการเก็บข้อมูลอาจเป็นแบบให้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้น ๆ

5. วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

5.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.)

5.3 การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

5.4 การศึกษาเจาะลึกรายกรณี จากสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จำนวน 58 ราย ที่มีวัตถุประสงค์การกู้แตกต่างกัน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย เป็นค่าสถิติที่แสดงลักษณะและแปรผลอย่างครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น โดยค่าสถิติที่ได้มีการนำมาใช้

6.2 การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหรือความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม การบันทึกผล การสัมภาษณ์หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้หลักการตรรกะเพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้อย่างชัดเจนหรือตอบยาว ๆ ก็ได้ ร่วมกันก็ได้ รูปแบบของแบบสอบถามที่นิยมใช้กันทั่วไปมี 3 แบบคือ

- แบบสอบถามแบบปลายปิด มักจะมีข้อคำถามและคำตอบให้ผู้ตอบเลือก โดยมีตัวเลือก 2-3 ข้อหรืออาจมีมากกว่าก็ได้

- แบบสอบถามแบบปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ

- แบบสอบถามประเภทรูปภาพ เป็นแบบสอบถามที่ใช้รูปภาพแทนข้อความ

ส่วนประกอบของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยนั้นจะมีลักษณะการเก็บข้อมูลอยู่ 2 ตอน คือข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ สมรส วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และข้อคำถามที่เป็นความคิดเห็นที่ต้องการถามเป็น

การเก็บข้อมูลที่เป็นเรื่องของความคิดเห็นของผู้ตอบ โดยข้อคำถามอาจเป็นปลายปิดหรือปลายเปิดก็ได้

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎีชีพชีพีโมเดล (CIPP Model) ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมิน โครงการ โดยรวม

ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ ได้แก่

1) เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

2) เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

3) เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้หรือไม่จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

4) เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง เป็นสำคัญดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ทำสารนิพนธ์ไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า " ดี - เลว " ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น หัวข้อต่อไปนี้จะเป็นการประเมินรายละเอียดของผลการประเมิน

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

ประเทศไทยมีแผนซึ่งนำการดำเนินการพัฒนาประเทศมาเป็นเวลา 4 ทศวรรษ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทยที่ดีกว่าเป็นจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญครั้งหนึ่งของระบบเศรษฐกิจไทยเริ่มขึ้นในศตวรรษปี 2504 ทั้งนี้มีจุดหลักอยู่ที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญโดยกำหนดตามยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบไม่สมดุลและเป็นไปตามหลักการของทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์นีโอ-คลาส ที่เน้นบทบาทของเอกชนเป็นสำคัญและปล่อยให้กลไกการทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรและการพัฒนาได้ดำเนินไปถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 7 " เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญญา การพัฒนาไม่ยั่งยืน " ในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม ประเมินผลเพื่อพัฒนาประเทศมีจุดมุ่งหมายถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เรื่องการมีส่วนร่วมยึดหลักทำคุณภาพที่ดีขึ้นทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ส่วนภาพรวมโครงสร้างทาง

เศรษฐกิจได้เปลี่ยนจากเกษตรเป็นอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีการสร้างความทันสมัย (Modernization) ที่นำเสนอจากประเทศตะวันตกและใช้ตัวแบบแผนพัฒนาประเทศตะวันตกเป็นแบบในการดำเนินการ เริ่มจากการสร้างภาวะทันสมัยให้แก่ประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมและโลกาภิวัตน์ ดังนี้

1. เกิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
2. เกิดระบบผูกขาดอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง มีข้าราชการใหญ่โตประสานอำนาจอิทธิพลทั้งในเมืองและชนบท
3. เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยี
4. เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาระหว่างเมืองกับชนบท
5. นิยมตะวันตกทำให้คนไทยลืมนคุณค่าของวัฒนธรรม
6. เกิดการพังทลายสิ่งแวดล้อม
7. เกิดปัญหาความยากจน การล่มสลายของเกษตรกรรายย่อย ทำให้ครอบครัวแตกแยกมีการอพยพย้ายถิ่น ปัญหาการขายแรงงาน
8. เกิดการเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรม
9. เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยที่เกิดจากการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้ในส่วนของชนบทไทยซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศนั้นความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแนวความคิดของระบบแบบทุนนิยมเสรีได้สร้างวิกฤตให้แก่หมู่บ้านในชนบทและประเทศในลักษณะของการล่มสลายทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลาย ทำให้ครอบครัวแตกแยกกันไป ความล้มละลายทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบทและความล้มละลายของสถาบันครอบครัวย่อมทำลายชีวิตชุมชนลง

ความล้มเหลวของการพัฒนาได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่ชาวชนบทพร้อมกับได้จุดประกายให้ชาวบ้านหลายแห่งที่เคียดแค้นทางเศรษฐกิจแบบผลิตเพื่อขาย ให้เริ่มหันมามองสภาพความเป็นจริงรู้จักประมาณตนเองและหวนนึกถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนรุ่นพ่อ แล้วเริ่มต้นสร้างฐานการผลิตของตนเองภายในหมู่บ้านรวมถึงการรวมตัวเพื่อดำเนินกิจการสาธารณะในรูปแบบของการประชาคม

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน โศกสูง หมู่ที่ 3

ชาวบ้านอพยพมาจากบริเวณที่ราบต่ำเดิมเรียกว่าบ้านวังเตียน อยู่ในเขตบ้านโศกสูง มีประชากรประมาณ 10 หลังคาเรือนโดยที่กำหนด พ.ศ. ไม่ได้โดยเห็นว่าที่ตรงที่ตั้งหมู่บ้านเดิมเป็น

ลุ่ม ที่ต่ำ มักประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปีในฤดูน้ำหลาก ชาวบ้านจึงอพยพมาตั้งรกรากใหม่ซึ่งเป็น ที่สูงหรือที่เรียกว่าที่ราบสูง เหมาะแก่การตั้งหมู่บ้าน น้ำในฤดูฝนไม่สามารถท่วมถึง เดิมชาวบ้าน บ้านโคกสูง อพยพย้ายมาตั้งบ้านเรือนจะเป็นคนไทยโคราช เพราะดูจากภาษาที่ใช้ในปัจจุบันเป็น ภาษาโคราช จากการที่มีผู้มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มากขึ้นจึงเกิดการขยายตัวของชุมชนเรื่อยมา

สภาพปัจจุบัน

1) สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง

บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา อยู่ห่างจากอำเภอ เมืองนครราชสีมา ระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 1 ส่วน

ทิศเหนือ ติดกับบ้านมะเกลือเก่า ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดกับอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดกับบ้านบ้านมะเกลือเก่า ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านมะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ลำน้ำ ซึ่งเป็น แหล่งน้ำที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นไหลผ่าน เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญต่อการดำรงชีพของราษฎร ซึ่งผลให้ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา และปลูกผัก

ป่าไม้และที่สาธารณะ

ในอดีตหมู่บ้านโคกสูง หมู่ 3 เป็นเนินคอนเป็นที่ราบสูงทั้งหมู่บ้าน บริเวณโดยรอบไม่มีป่า ไม้ และไม่มีสระน้ำสาธารณะ เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบสูง ปัจจุบันมีประปาหมู่บ้านจึงไม่มีใครใช้ ประโยชน์จากสระน้ำ

2) ลักษณะประชากร

หมู่บ้านโคกสูง หมู่ 3 มีประชากร 637 คน ในหมู่บ้านมี 136 ครัวเรือน

3) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกผักและทำนา รองลงมา คืออาชีพรับจ้าง และรับราชการ ค้าขาย เลี้ยงวัวนม

3.1 อาชีพทำนา เป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในหมู่บ้านปัจจุบันไม่ค่อยมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เป็นการเช่านาทำมากกว่า จึงเกิดภาระเรื่องค่าเช่าที่ดิน ทำให้รายได้จากผลผลิตแต่ละปีไม่มากเท่าใดนักเพราะการทำนาในปัจจุบันจะต้องรับภาระ เรื่องปุ๋ย เรื่องค่าแรง ค่าจ้างไถ หว่าน ค่ารถเกี่ยวข้าว เพราะฉะนั้นรายได้จึงไม่ค่อยคุ้มทุนที่ทำเท่าใดนัก

3.2 อาชีพรับจ้าง เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับอาชีพอื่น ๆ เพราะแต่ละอาชีพย่อมต้องอาศัยลูกจ้างในการประกอบอาชีพและอีกอย่างในปัจจุบันไม่ค่อยมีใครมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงหันมารับจ้างเสียเป็นส่วนใหญ่ ค่าจ้างแรงงานถ้าเป็นการจ้างในการทำการเกษตรจะจ้างวันละ 100-120 บาท/วัน แต่ถ้าเป็นในภาคอุตสาหกรรมที่ทำงานโรงงานจะได้ค่าจ้าง 143 บาท/วัน

3.3 อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพที่ทุกคนอยากทำแต่ขาดเงินทุนในการทำธุรกิจ ในหมู่บ้านมีร้านค้าที่จำหน่ายของชำอยู่ 5 ร้าน

3.4 การทำผักปลูกผัก(หอม) เป็นอาชีพเสริมจากการทำนาแต่ในปัจจุบันบางคนยึดเป็นอาชีพหลัก ผักที่ปลูกกันส่วนใหญ่จะเป็นต้นหอม และผักใบทุกชนิด การปลูกผักจะมีพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นนายทุนจะเป็นผู้กำหนดราคาบางครั้งจะได้รับราคาร้อยกว่าที่องค์ตลาดมากทำให้ผู้ประกอบอาชีพนี้มีหนี้และเกิดการกู้ยืมเงินนอกระบบที่ต้องเสียดอกเบี้ยแพงทำให้เกิดความยากจน อีกทั้งยังต้องเสียค่าเช่าที่ดินทำกินอีกด้วย ทำให้เกิดภาวะขาดทุน

3.5 อาชีพเลี้ยงวัวนม อาชีพนี้เกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว มีผู้เลี้ยงวัวนม 1 ราย คือ นายโสภณ มีสูงเนิน รายได้จากการประกอบอาชีพนี้ดีมาก แต่การลงทุนครั้งแรกสูงมากจึงมีผู้ประกอบการน้อยราย นำนมที่ได้นำส่งสหกรณ์โคนมเดนมาร์กสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ปัญหาของคนประกอบอาชีพนี้คือ โรคระบาดในวัว หรือวัวป่วย จะได้รับน้ำมน้อย หรือบางครั้งจะส่งนมไม่ได้เลย เพราะคุณภาพของนมไม่ดีพอ ปัญหาอีกอย่างคือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มีน้อยจึงมีการดูแลเกษตรกรไม่ทั่วถึง

3.6 อาชีพเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร เป็ด ไก่ไข่ เกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบปัญหาเรื่องอาหารสัตว์แพง แต่ราคาสินค้าต่ำ จึงทำให้เกิดภาวะขาดทุน

หน่วยธุรกิจในเขตหมู่บ้าน

ร้านค้า 5 แห่ง

4) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ที่หมู่บ้านมีวัด 1 แห่ง เรียกว่า วัดโคกสูง มีพระสงฆ์ 5 รูป เณร 1 รูป ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านโคกสูง หมู่ 3 จะไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา วัดโคกสูงมีงานประเพณี ได้แก่

- บุญวันเข้าพรรษา ชาวบ้านจะนำอาหารมาร่วมกันถวายพระ แล้วก็ฟังธรรมเทศนา หลังจากนั้นจะนำอาหารที่นำมาพร้อมรับประทานอาหาร
- ประเพณีวันสงกรานต์ จะมีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ประชาชนและเด็ก ก็จะมาร่วมกันในประเพณีมากมาย จากที่ไปทำงานต่างจังหวัดและที่อื่นไกล
- วันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ก็จะมีการนำอาหารหวานคาวไปถวายพระที่วัดและมีการถวายเทียนจำพรรษาคณะคนแก่ที่หมู่บ้านก็จะไปถือศีลอยู่ที่วัดจนตลอดพรรษา
- บุญสาค หรือบุญเดือน 10 ชาวบ้านจะนำอาหารหวานคาวไปถวายพระที่วัดและที่สำคัญจะมีการส่งขนมกระยาสารทให้บรรพบุรุษและญาติสนิทเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณของท่าน
- บุญออกพรรษา จะมีการนำอาหารแห้งเพื่อไปตักบาตรที่วัด บ้างก็มีข้าวสาร บ้างก็เป็นส้ม ฯลฯ เป็นบุญใหญ่ที่บ้านโคกสูง จะมีประเพณีเวียนให้ไปตักบาตรครบทุกวัด โดยผลัดเปลี่ยนกันปีละ 1 วัด เรียกว่าการตักบาตรเทโว นอกจากนั้นทางวัดได้จัด การกวนข้าวกระยาครุ ซึ่งเป็นข้าวที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดตามความเชื่อของชาวบ้าน หลังจากตักบาตรเสร็จแล้วจะมีการนำข้าวกระยาครุนี้ไปทำขวัญที่นาของตนเองเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปลูกข้าวให้ได้ผล
- เทศมหาชาติ จะจัดหลังจากที่ออกพรรษาแล้วควบคู่ไปกับบุญกฐินจะมีการไปฟังเทศน์ที่วัดและนำอาหารแห้งไปถวายพระ
- ประเพณีลอยกระทง วันเพ็ญ เดือน 12 ชาวบ้านจะนำกระทงที่ทำเองจากเศษวัสดุ หรือจากใบตองไปลอยตามคลอง และสระน้ำในหมู่บ้านเพื่อเป็นการขอโทษเจ้าแม่คงคาและเห็นคุณค่าของน้ำที่ใช้และดื่มกินกันอยู่ประจำ

5) โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร

ไฟฟ้า หมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ได้รับกระแสไฟฟ้าเข้ามายังหมู่บ้านเมื่อปี 2522 ปัจจุบันมีครบทุกหลังคาเรือน แต่ปัญหาที่พบมักจะขาดกระแสไฟฟ้าสำหรับบ้านเรือนที่ขยายเขตออกห่างไกลจากหมู่บ้านเดิม

ประปา ประปาหมู่บ้าน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2534 ปัจจุบันมีประปาใช้ครบทุกครัวเรือน

ถนน บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 เมื่อเริ่มก่อตั้งไม่มีถนน ชาวบ้านติดต่อกันโดยการเดิน และเกวียน ต่อมาชาวบ้านช่วยกันสร้างถนนดินขึ้นตามถนนที่เกวียนผ่าน ปัจจุบันได้พัฒนาโดยได้รับงบ

ประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือเก่า และจากหน่วยงานอื่น เช่น รพช. ในการสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 สาย เป็นถนนซอยในหมู่บ้าน และยังคงเป็นถนนลูกรังอีก 1 สาย ทำให้การไปมาของชาวบ้านสะดวก การขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรเป็นไปอย่างรวดเร็ว

การชลประทาน บ้านโคกสูง หมู่ 3 มีคลองชลประทานไหลผ่าน 1 สาย ต้นคลองมาจากเขื่อนลำตะคองอำเภอสีคิ้ว ทำให้การผลิตและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ขาดแคลนน้ำทำได้นัก คลองชลประทานที่ไหลผ่านอยู่ภายใต้ความดูแลของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำตะคอง

6) ผู้นำชุมชนการรวมกลุ่ม

ผู้นำส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมาจากการเลือกตั้ง ใช้แบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ยังคงอยู่แต่เพียงผู้ใหญ่บ้านเท่านั้นที่ยังเป็นรุ่นที่อยู่จนอายุ 60 ปี นอกจากนั้นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งและดำรงตำแหน่ง 4 ปี ผู้นำปัจจุบันในหมู่บ้านปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านคือ นายโสภณ มีสูงเนิน

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มต่างๆ เช่น

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
2. กลุ่มสตรีแม่บ้าน
3. กลุ่มธนาคารข้าวเปลือก
4. กลุ่มปลูกผัก
5. กลุ่มชาปนากิจหมู่บ้าน
6. กลุ่มเลี้ยงสัตว์

2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนโดยภาพรวม มีดังนี้

1. ปัจจัยการนำเข้า มีดังนี้

1.1 นโยบายระเบียบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่าชาวบ้านรับนโยบายของรัฐบาลโดยการมีการประชาคมเลือกตั้งคณะกรรมการ การรับสมัครสมาชิก และการร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจว่ารัฐบาลต้องการให้ชาวบ้านมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและให้ความ

สนใจมาสมัครเป็นสมาชิกจำนวน 109 คน ชาวบ้านให้ความร่วมมือและเข้าใจระเบียบกองทุนแห่งชาติและระเบียบกองทุนของหมู่บ้านเพราะช่วยกันร่างระเบียบโดยการลงมติของชาวบ้าน

1.2 อนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง พัฒนาชุมชนอำเภอเมือง ให้ความรู้กับชาวบ้าน เรื่องนโยบาย สมาชิก การปล่อยกู้ ระเบียบวาระ ขั้นตอน การปฏิบัติเกี่ยวกับการติดต่อธนาคารออมสิน อีกทั้งพัฒนาชุมชน ยังเป็นผู้ประเมินความพร้อมของหมู่บ้านเพื่อส่งไปยังกองทุนแห่งชาติอีกด้วย ชาวบ้านได้รับความรู้จากพัฒนาชุมชนอยู่ตลอดเวลา มีการจัดอบรมทำบัญชีให้กับชาวบ้าน ภายใน 1 ปีที่ผ่านมาจัดอบรม 2 ครั้ง

1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาจากการเลือกตั้งในวันที่ 12 กรกฎาคม 2544 จำนวน 15 คน แบ่งเป็นชาย 8 คน หญิง 7 คน คณะกรรมการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ที่แตกต่างออกไป คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคน

1.4 การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชาวบ้าน

- ร่างระเบียบข้อบังคับสำหรับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
- ระเบียบข้อบังคับมีข้อกำหนดเรื่อง การเข้าเป็นสมาชิก การลาออก การฝากเงินออม การถือหุ้น ค่าธรรมเนียม และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก

1.5 เงินกองทุน 1 ล้านบาท เงินกองทุน 1 ล้านบาท เปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน เลขที่บัญชี 06A-306-200471120 ธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน เปิดบัญชีวันที่ 20 กรกฎาคม 2544 ปัจจุบันปล่อยกู้ไป 58 ราย เป็นเงิน 990,000 บาท โดยนำไปเพื่อพัฒนาอาชีพเดิมที่ประกอบอยู่ คือ อาชีพด้านเกษตรกรรม ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ จากการปล่อยกู้ที่ผ่านมาสามารถกระจายรายได้และผลประโยชน์ไปตามสมาชิกที่มาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1.6 บัณฑิตกองทุน บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 คือ นางสาวสุนันท์ พลสูงเนิน เข้ารับตำแหน่ง บัณฑิตกองทุน เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2544 ในโครงการการจัดการและประเมินโครงการจากการเข้าร่วมโครงการที่ผ่านมาชาวบ้านไม่เข้าใจบทบาทของบัณฑิตเท่าที่ควร เนื่องจากชาวบ้านมามุ่งหวังว่าบัณฑิตจะเข้ามาช่วยจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านแต่บัณฑิตเพียงแค่เข้ามาศึกษาข้อมูลกองทุนหมู่บ้านจึงเกิดความสับสนและไม่เข้าใจบทบาทของบัณฑิตเท่าใดนัก

1.7 จำนวนเงินกู้ จำนวนเงินกู้ 1 ล้านบาท ปล่อยกู้ครั้งแรก 990,000 บาท เหลือคงค้างในบัญชี 10,000 บาท

2. ผลการประเมินกระบวนการ มีดังนี้

2.1 การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน จัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน โคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ระเบียบให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 มิถุนายน 2544 ระเบียบส่วนใหญ่จะประกอบด้วยเนื้อหาสาระดังนี้

- การยื่นใบสมัคร
- การคัดเลือกคณะกรรมการ
- การปล่อยเงินกู้
- การขาดการเป็นสมาชิก
- การติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้
- การจัดสรรผลกำไร

2.2 การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ผู้ใหญ่บ้านเรียกหัวหน้าครอบครัวในหมู่บ้านครอบครัวละ 1 คนเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ โดยจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง

2.3 ระบบบัญชีกองทุน มีระบบบัญชี 2 แบบ คือ ระบบบัญชีของธนาคารออมสินและระบบบัญชีกลางของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทำให้เกิดความสับสนในการจัดทำโดยชาวบ้านไม่รู้ว่าจะมีรูปแบบของระบบบัญชีแบบใด นอกจากนี้จากการฝึกอบรม 2 ครั้งที่ผ่านมาชาวบ้านที่ไปร่วมอบรมยังไม่เข้าใจการจัดทำงบดุล และงบกำไรขาดทุน อีกทั้งยังไม่มีคนติดตามตรวจสอบและสอนบัญชีเพิ่มเติม

2.4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

- รับสมัครสมาชิกจำนวน 109 คน โดยคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท ยื่นใบสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก

- การหมดสภาพการเป็นสมาชิกคือผู้ที่ขาดการเป็นสมาชิกอาจยื่นคำขอสมัครใหม่ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้ที่ขาดจากทะเบียนสมาชิกติดต่อกัน ไม่น้อยกว่า 1 ปี

- มีการจัดทำทะเบียนสมาชิก ไว้ในทะเบียนคุมลูกหนี้ของคณะกรรมการ โดยให้สมาชิกถือไว้ 1 แผ่น อยู่ที่คณะกรรมการ 1 แผ่น

2.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โคกสูง หมู่ที่ 3

- ขั้นตอนการขอกู้เงินยื่น โครงการที่จะนำเงินกู้ไปใช้โดยคณะกรรมการจะพิจารณาตามโครงการที่ขอกู้

- การโอนเงินให้ผู้กู้
- ขั้นตอนการจ่ายเงินกู้

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง พิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ขอกู้เรียบร้อยแล้ว การจ่ายเงินกู้มีขั้นตอนดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง จัดทำหนังสือสั่งจ่ายเงินกู้ และ โอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ (ตามแบบฟอร์ม) มอบให้ผู้กู้นำไปติดต่อธนาคารพร้อมสำเนาสัญญาเงินกู้
  2. ผู้กุนำหนังสือที่ได้รับจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ติดต่อธนาคารเพื่อขอรับเงินกู้
  3. ธนาคารตรวจสอบหลักฐาน และจ่ายเงินกู้ให้ผู้กู้
  4. ธนาคารจัดทำใบแจ้งยอดบัญชีเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง (statement) ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อตรวจสอบ (ณ สิ้นเดือน)
  5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ลงบันทึกลูกหนี้รายตัวในทะเบียนคุมลูกหนี้ พร้อมจัดทำตารางชำระเงินกู้จำนวน 2 ฉบับ
ฉบับที่ 1 สำหรับผู้กู้ใช้วางแผนการชำระเงินของตนเอง
ฉบับที่ 2 สำหรับคณะกรรมการใช้ตรวจสอบการชำระหนี้
  6. เขียนใบสำคัญจ่ายเงิน/เอกสารประกอบการจ่ายเงิน สรุปการจ่ายเงินกู้จากเอกสารหลักฐานการจ่ายเงินในแต่ละวัน หรือ แต่ละเดือน
  7. นำใบสำคัญจ่ายเงิน/เอกสารประกอบการจ่ายเงิน ไปลงบันทึกบัญชีกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองในแบบฟอร์มหรือสมุดบัญชีที่เตรียมไว้
- ขั้นตอนการชำระเงินกู้

ผู้ชำระหนี้ที่ธนาคาร

ก. หน้าที่ของผู้กู้

- 1) ผู้กู้ติดต่อขอชำระคืนเงินกู้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อขอรับหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ จำนวน 3 ฉบับนำไปให้ธนาคาร
- 2) ผู้กุนำเงินไปชำระที่ธนาคาร โดยเขียนใบฝากเงิน ส่งฝากเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ขึ้นพร้อมหนังสือแจ้งความประสงค์ฯ
- 3) ผู้กู้อรับหนังสือแจ้งความประสงค์ฯ คืนจากธนาคารจำนวน 2 ฉบับ
ฉบับที่ 1 สำหรับผู้กู้เก็บไว้เป็นหลักฐาน

ฉบับที่ 2 มอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเก็บไว้เป็นหลักฐาน

ส่วนฉบับที่ 3 สำหรับธนาคารเก็บไว้เป็นหลักฐาน

4) ผู้ผู้นำหนังสือแจ้งความประสงค์ฉบับที่ 2 ส่งมอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.6 การส่งเสริมการใช้เงินกู้ คณะกรรมการมีการติดตามความประเมิผลการใช้เงินกู้ของผู้
กู้ทุก ๆ เดือน โดยการสอบถามว่าอาชีพที่ประกอบกิจการอยู่นั้นเป็นอย่างไรบ้างมีปัญหาในการส่ง
คืนเงินกู้หรือเปล่า เมื่อได้รับคำตอบจากสมาชิกคณะกรรมการก็จะออกเยี่ยมโครงการของสมาชิก
หาทางช่วยเหลือ แต่ไม่สามารถให้เงินกู้เพิ่มได้เนื่องจากต้องรอเงินต้น 1 ปี

2.7 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ผู้กู้ในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเดิมอยู่แล้วแต่เงินไป
เพื่อพัฒนาอาชีพจึงไม่มีการแนะนำการทำธุรกิจแก่ชาวบ้านแต่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรตำบลให้
ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา การใช้ปุ๋ย แก่ชาวบ้าน พร้อมทั้งส่งเสริมในการอบรมดูงานเมื่อมีโอกาส ผู้
ใหญ่บ้านก็จะนำลูกบ้านไปดูงาน

2.8 การจัดสรรผลประโยชน์

1) จัดสรรให้กรรมการร้อยละ 20

2) จัดสรรเข้ากองทุนร้อยละ 30

3) จัดสรรเพื่อสาธารณประโยชน์ร้อยละ 50

3. ผลการประเมิผลผลิต มีดังนี้

4.1 จำนวนสมาชิกกองทุน 109 คน

3.2 จำนวนผู้ได้เงินกู้ 58 คน

3.3 ยอดเงินที่ให้กู้ 990,000 บาท

3.4 ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์

3.5 ทศนคติของชุมชนต่อกองทุน

กองทุนหมู่บ้านมีประ โยชน์กับชุมชนเป็นอย่างมากเนื่องจากให้เงินทุนในการสร้างงาน
สร้างรายได้อย่างแท้จริง ผู้กู้ได้รับเงินกระจายตามชุมชนอย่างทั่วถึง จึงเกิดทัศนคติที่ดีต่อกองทุน
หมู่บ้าน

3.6 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง ชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง เช่น ในการแก้ปัญหาโดยการ
ประชุม จัดเวทีชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านออกความคิดเห็นในที่ประชุม เกิดการถกเถียงและได้ข้อมูล
ที่แท้จริงจากการแสดงความคิดเห็นทำให้หมู่บ้านเดินไปในแนวทางเดียวกัน

3.7 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน ชุมชนเกิดการเรียนรู้พึ่งพากันเองและ
ซึ่งกันและกันดูจากการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนไม่ยอมรับหน้าที่เป็น
กรรมการ เพราะมีความรับผิดชอบสูง เงินเดือนไม่มีแต่พอได้รับเลือกก็จะปฏิบัติหน้าที่อย่าง

เข้มแข็ง เพื่อชุมชนของตนเองที่บางครั้งนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานซึ่งกองทุนไม่มีให้ แต่คณะกรรมการก็ช่วยเหลือให้กับชุมชนของตนเอง

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ B

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

1. ตัวชี้วัดบริบท มีดังนี้

1.1 อาชีพเดิมของหมู่บ้าน โลกสูง หมู่ที่ 3 คือ อาชีพเกษตร ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ผลผลิตด้านการเกษตรจากการเพาะปลูก คือ ข้าวเปลือก เนื้อสัตว์ พืชผักสวนครัว นมโคดิบ

1.2 สมาชิกในชุมชน จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน 136 ครัวเรือน มีประชากร 637 คน

1.3 สภาพการอยู่อาศัย ชุมชนหมู่บ้าน โลกสูง หมู่ที่ 3 เป็นชุมชน ที่มีความสามัคคี มีความใกล้ชิด ชิดทำให้มีความปรองดองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้นำมีความยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็งมีความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชน

1.4 รายได้ของครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านต่อครัวเรือน 25,000 บาท/ปี

1.5 หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีหนี้อยู่กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของหมู่บ้านและเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) นอกจากนี้ขณะนี้เกิดวงจรการกู้เงินรายวันทำให้ชาวบ้านเสียดอกเบี้ยแพง เกิดความเดือดร้อนอย่างรุนแรง

2. ตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น มีดังนี้

2.1 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ เงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจำนวน 1,000,000 บาท

2.2 วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ ผู้กู้ได้ยื่นงานเพื่อขอเงินเพื่อพัฒนาอาชีพโดยแบ่งออกเป็น

- ด้านเกษตรกรรม
- ค้าขาย
- ปลูกผัก
- เลี้ยงสัตว์

2.3 สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ

- สถานที่ใช้ในการประกอบอาชีพ คือที่นา ที่ไร่ เป็นเจ้าของและการเช่าที่ดินทำ

กิน

- วัสดุอุปกรณ์ส่วนเคิมที่ใช้ในการทำนา ทำไร่
- วัตถุดิบได้ในท้องถิ่น เช่น เมล็ดพันธุ์พืช หญ้าที่ใช้เลี้ยงวัวนม

2.4 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ชาวบ้านมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพดั้งเดิมอยู่แล้วจึงมีความชำนาญในการประกอบอาชีพเป็นอย่างดี

2.5 จำนวนแรงงาน แรงงานส่วนใหญ่จะใช้แรงงานในท้องถิ่นเกิดจากการจ้างแรงงานในการทำไร่ ทำนา จะจ้างประมาณวันละ 120 บาท/วัน

3. ตัวชี้วัด กระบวนการ มีดังนี้

3.1 การใช้จ่ายเงินกู้ ผู้กู้ใช้จ่ายเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมที่มีอยู่ บางรายใช้เงินกู้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ บอกว่าเงินกุน้อยเกินไปไม่เพียงพอในการพัฒนาอาชีพ จึงนำเงินไปใช้หนี้ในระบบบ้าง ใช้หนี้ออมทรัพย์หมู่บ้านบ้าง เพราะบอกว่าช่วยลดภาระในการเป็นหนี้

3.2 การหาตลาด สำหรับอาชีพวัวนมตลาดจะไม่หลากหลายเพราะเป็นข้อตกลงก่อนเลี้ยงวัวนมว่าจะต้องขายนมดิบให้สหกรณ์ของขามทะเลสอ จึงไม่จำเป็นต้องแสวงหาตลาดแต่เพียงว่าผลิตนมดิบให้ได้มากที่สุดเท่านั้น อาชีพทำนาตลาดส่วนใหญ่จะขายข้าวให้กับโรงสีภายในหมู่บ้านเพราะเชื่อมั่นในกิโลว่น้ำหนักข้าวที่ได้จะได้มาตรฐานดีกว่าขายให้กับพ่อค้าเร่ที่มารับซื้อข้าวในหมู่บ้าน

3.3 การทำบัญชีใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นบัญชีค่าใช้จ่ายและบัญชีรายได้ธรรมดาที่ชาวบ้านพอจะทำได้

4. ตัวชี้วัดผลผลิต มีดังนี้

4.1 ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ ทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นแหล่งเงินกู้ที่ดอกเบี้ยต่ำ

4.2 ผลการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์โครงการ ผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะนำเงินกूपไปตรงตามวัตถุประสงค์คือนำไปพัฒนาอาชีพ เดิมที่ทำอยู่จะมีน้อยรายที่ไม่ได้นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์โครงการ อ้างว่าเงินที่ได้รับอนุมัตินั้นน้อย เงินที่ได้ไปจึงใช้หนี้ในระบบหรือในระบบบ้างไม่เหมือนกันทุกราย

3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตัวชี้วัดการประมวลเทคนิควิธีการดำเนินงาน หมายถึงการจัดกลุ่มผู้กู้ที่ทำกิจการเดียวกันให้คิดกระบวนการวิธีทำงาน จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพทำนาในหมู่บ้านสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพทำนามีปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีพันธุ์เมล็ดข้าวที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับสภาพดินและอากาศของจังหวัดนครราชสีมา พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกคือ กข.1 ข้าวหอมมะลิ ที่หมู่บ้านโคกสูง ปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้งแต่ถ้าปีไหนที่ชลประทานมีน้ำกักเก็บที่เขื่อนลำตะคองก็จะได้นำมาปรังด้วย โอกาสของการปลูกข้าวค่อนข้างจะดีเพราะว่าฝนตกตามฤดูกาลมีน้ำจากชลประทานสำหรับเกษตรกร

กระบวนการในการผลิตที่หมู่บ้านนิยมปลูกข้าวแบบปักดำไม่นิยมนาหว่าน การปักดำข้าวทำให้ไม่เกิดหญ้าที่มีในนาข้าวปลูกได้สัก 1 เดือนก็จะใส่ปุ๋ยยูเรีย ประมาณ 3 เดือนจะใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-0 อีกครั้งก่อนข้าวตั้งท้องพอข้าวสุกก็จะใช้แรงงานคนในการเกี่ยวข้าว ค่าจ้างแรงงานจะตกประมาณวันละ 120 บาทผลผลิตที่ได้ค่อนข้างดีคุ้มค่ากับการลงทุน

2. อาชีพค้าขาย อาชีพค้าขายมีปัจจัยนำเข้าที่ดีคือการซื้อวัตถุดิบจากการทำธุรกิจภายในหมู่บ้านก็จะเป็นร้านขายของชำจะมีสินค้าหลายชนิดทั้งอาหารสดและแห้ง แม่ค้าในหมู่บ้านมี 5 ร้านเกิดการแข่งขันกันเองส่วนใหญ่ลูกค้าจะเป็นวงญาติที่อยู่ใกล้เคียงในหมู่บ้านจะขายของดีเป็นบ้างร้าน แม่ค้าส่วนใหญ่จะเดินทางไปซื้อของในจังหวัดนครราชสีมา แล้วนำมาขายต่อในหมู่บ้านรายได้ของอาชีพค้าขายค่อนข้างดีกว่าอาชีพอื่นเพราะทุกร้านเท่าที่สัมผัสและจัดการเวลาที่แลกเปลี่ยนแม่ค้าทุกคนพอใจในอาชีพของตน แม่ค้าส่วนใหญ่จะขาดเงินทุนในการหมุนเวียนภายในร้านจึงพึ่งพาเงินกู้จากกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน

3. อาชีพเลี้ยงวัวนม เป็นอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านประมาณ 6-7 ปีที่แล้วเป็นอาชีพที่ลงทุนสูงเพราะราคาวัวประมาณตัวละ 35,000 บาท กว่าจะผลิตนมวัวได้ครบวงจรที่พอจะพึ่งพาตนเองได้ก็ต้องมีวัวประมาณ 6 ตัว เป็นอย่างน้อย แต่เป็นอาชีพอิสระในหมู่บ้านมีผู้เลี้ยงอยู่ 6 ราย วัตถุดิบที่นำมาเลี้ยงวัวจะเป็นข้าวโพดสด ข้าวโพดแห้ง อาหารวัวนม มันสำปะหลัง หญ้า บางรายที่มีที่ดินเยอะก็จะปลูกแปลงหญ้าสำรอง ปัญหาของอาชีพนี้ก็คือราคาวัวสูงขึ้นทุกวันทำให้ต้นทุนในการเลี้ยงสูง หญ้าไม่เพียงพอในการเลี้ยงวัว ปศุสัตว์น้อยเวลาวัวป่วยหรือการผสมเทียมจะมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และยังไม่มียุทธศาสตร์ของรัฐเข้ามาดูแลและให้ความช่วยเหลือน้ำนมวัวที่ได้จะส่งขายที่สหกรณ์โคนมไทยเดนมาร์กสูงเนิน อาชีพนี้มีรายได้ดีและมั่นคงพอสมควร

3. อาชีพเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เกษตรกรในหมู่บ้านจะเลี้ยงสุกร เป็ด ไก่ไข่ อาชีพเลี้ยงสุกรจะรับซื้อลูกสุกรจากฟาร์มในหมู่บ้านมาเลี้ยงรายละไม่เกิน 5 ตัว เลี้ยงเพื่อเป็นเงินเก็บใช้เวลาเลี้ยง 4-6 เดือนวัตถุดิบที่นำมาขุนสุกรคือ รำ ปลายข้าว ผักบุง นำมาผสมเข้ากัน แล้วนำไปขุนสุกรอาชีพนี้รายได้ดีขึ้นอยู่กับราคาของลูกสุกรและราคาของสุกรตอนขายได้เพราะราคาขึ้น ๆ ลง ๆ เสมอ

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

1. การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

1.1 การเกิดกองทุนพบว่าชาวบ้านมีการตื่นตัวตอบรับนโยบายของรัฐบาลเพราะชาวบ้านต้องการเงินทุนในการเสริมสร้างรายได้ พัฒนาอาชีพเดิมที่ประกอบอยู่

1.2 ระบบบริหารกองทุนพบว่ากรรมการทั้ง 15 คนให้ความร่วมมือในการบริหารงานแต่กรรมการทั้ง 15 คน คณะกรรมการกองทุนทำงานด้วยความตั้งใจจริง ในการบริหารงานกองทุน การบริหารงานของคณะกรรมการผ่านไปได้ด้วยดีชาวบ้านพอใจการทำงาน of คณะกรรมการชุดนี้เป็นอย่างดี ได้รับความยุติธรรมในการพิจารณาเงินกู้เพราะคณะกรรมการรู้จักรากลึกของชาวบ้านเป็นอย่างดีพร้อมทั้งรู้ถึงนิสัยการใช้จ่ายเงินรายได้ รายจ่ายของชาวบ้านแต่ละคนเป็นอย่างไรเพราะใกล้ชิดและดำเนินชีวิตร่วมกันมาอีกทั้งยังเป็นเครือญาติกันประกอบกับคณะกรรมการชุดนี้มาจากชุดที่บริหารงานออกมามากเพื่อการผลิตของหมู่บ้านจึงมีประสบการณ์ในการบริหารงานเป็นอย่างดี

1.3 การเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพราะว่าชาวบ้านมีการประชุมการทำประชาคมทุกขั้นตอนของการประชุมจะมีการถกเถียงหาข้อยุติอยู่เสมอมีการประชุมกันประจำเดือนเพื่อหาข้อแลกเปลี่ยนและแจกแจงข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาจากอำเภอเสนอต่อที่ประชุมทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพบว่าเม็ดเงินจำนวน 1 ล้านบาทกระจายออกไปครอบคลุมครัวเรือนในหมู่บ้านอย่างทั่วถึงกระตุ้นการใช้จ่ายมีการหมุนเวียนด้านการเงินเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะอาชีพที่ชาวบ้านกู้เงินไปทำเป็นงาน 1 ปี ถึงจะรู้ว่าได้ผลกำไรเท่าใดแต่บางอาชีพอย่างเช่น ค้าขายหรืออวนก็จะเห็นผลกว่าอาชีพด้านการเกษตรมีการทำเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาใช้ด้านการเกษตร คือมีการแบ่งที่ดินทำกินออกเป็นสวนๆ เช่น มีบ่อเลี้ยงปลา มีที่นา มีการปลูกพืชหมุนเวียนไปขายตามร้านค้าจึงทำให้เกษตรกรมีรายได้พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวพออยู่พอกิน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งพบว่าชุมชนมีศักยภาพในการบริหารงานจัดการเงินกองทุนของตนเอง จากการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมทุกครั้งที่มีการประชุม ชาวบ้านให้ความสนใจและร่วมมือกัน มีผู้นำที่มีความยุติธรรม ไม่มีอิทธิพลเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ มีแต่ความสมัครสมานสามัคคี มีงานบุญประเพณีครั้งใดชาวบ้านหยุดงานพร้อมใจช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เมื่อวัดมีงานชาวบ้านจะพร้อมใจไปช่วยอย่างไม่มีรู้จักเหน็ด ด้านงานพัฒนาหมู่บ้าน เมื่อมีวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา ก็จะมีการออกจากบ้านตั้งแต่เช้าไปกางพญาคามริมถนน ตัดต้นไม้ที่เกะกะ กวาดถนนในหมู่บ้าน เก็บขยะ ช่วยกันทำทั้งวันด้วยความพร้อมใจทุกครัวเรือน จะเห็นได้ว่าบ้านโลกสูงเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีการร่วมมือร่วมใจในการทำงานมีศักยภาพเพียงพอในการบริหารงานจัดการกองทุนเงินล้านบาท

2. ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางวัตถุประสงค์ พบว่า

ปัจจัยด้านบวก

1. มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
2. เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน
3. ทำให้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน
4. ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความสามัคคี
5. เป็นแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ
6. ทำให้ชุมชนกล้าคิดกล้าทำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. ทำให้คณะกรรมการรู้จักการบริหารจัดการ
8. นำผลกำไรสู่การพัฒนาชุมชน
9. ขจัดปัญหาเงินนอกระบบ
10. สมาชิกส่วนใหญ่นำส่งเงินดอกเบี้ยส่งตามกำหนดเวลา
11. มีระเบียบครอบคลุมรัดกุมตรวจสอบได้
12. คณะกรรมการเสียสละ รับผิดชอบสามัคคีเข้าใจระเบียบกองทุน
13. ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้สามารถสร้างงานได้

ปัจจัยด้านลบ

1. เพิ่มภาระหนี้สินแก่ชุมชน
2. ระยะเวลาการปล่อยกู้สั้นเกินไป
3. ขาดความร่วมมือในคณะกรรมการเนื่องจากไม่มีผลตอบแทนไม่มีงบประมาณในการดำเนินงาน
4. เงินไม่พอจ่ายให้สมาชิกกู้
5. ระบบบัญชีขาดบุคลากรที่มีความรู้
6. ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ
7. ระเบียบมีขั้นตอนมาก ปฏิบัติยาก
8. คณะกรรมการไม่เข้าใจหลักการบัญชี ทำงบดุลไม่เป็น

3. ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนชาวบ้าน โศกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีกันมาก มีความซื่อสัตย์ ขกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อมีผู้เดือดร้อนจะได้รับการช่วยเหลือจากชาวบ้าน ชาวบ้านจะให้ความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน

ชุมชนมีความเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนมีความยุติธรรม และมีคุณธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เมื่อมีผู้เจ็บไข้หรือเกิดอุบัติเหตุ จะไม่เหมือนชุมชนเมืองที่รอแต่ ป.เด็กดี แต่ที่ชุมชนจะให้ความช่วยเหลือกันโดยไม่คิดว่าเป็นญาติแต่เป็นความสมัครสมานสามัคคีกันมากกว่า แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จบ ป.4ไม่ค่อยมีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเป็นแต่เพียงส่งบุตรหลานคนรุ่นใหม่ให้ได้รับการศึกษาอย่างถ้วนหน้าสมาชิกในชุมชนมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ทุกครัวเรือนมีอาชีพที่แตกต่างกันออกไป ครอบครัวชุมชนมีความอบอุ่นพร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกันทุกครอบครัวถึงแม้จะมีบางครอบครัวที่ลูกๆ จะต้องเดินทางไปทำงานกรุงเทพฯแต่พอช่วงเทศกาลครอบครัวก็จะได้อยู่กันพร้อมหน้า ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งและมีเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน คือ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้านช่วยเหลือผู้ที่เสียชีวิตภายในหมู่บ้าน ชุมชนมีการประชุมกันเป็นประจำ อีกอย่างคือ ชุมชนมีการช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส โดยการร่วมมือกับภาครัฐในการให้ความช่วยเหลือหากมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นสมาชิกในชุมชนสามารถช่วยกันวางแผนและแก้ปัญหาไปในแนวทางที่ดีได้เสมอ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายรายงานผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านบ้านโคกสูง หมู่ที่ 3

ในประเด็นต่อไปนี้

1.1.1 ภายในชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนที่ได้รับจัดสรรไปเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น

1.1.2 ภายในชุมชนมีความพร้อม หรือมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนดังกล่าวหรือไม่

1.1.3 ภายในชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของตนเอง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.1.4 ภายในชุมชน มีการจัดสรรเงินกองทุนเงินกองทุนให้แก่ผู้ยากจน ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศ ให้มีการพัฒนาอาชีพภายใต้ความเป็นอยู่ที่ดีต่อไป

1.1.5 ประชากรในบ้านโคกสูงมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นอยู่ที่ดี ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสุขภาพพลานามัยที่ดีและเข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพที่ดีในชุมชน

1.2 เพื่อให้ทราบว่าภายในชุมชนมีปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบในด้านใดบ้าง ที่จะส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของโครงการ

1.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายขององค์กรเพื่อการเรียนรู้ และเกิดความเชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

1.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านโคกสูง ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. วิธีดำเนินการ

1.1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายนโยบายของรัฐบาล และของกองทุนหมู่บ้านบ้านโคกสูง

1.2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบ้านโคกสูง ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน ศึกษาสภาพการบริหารและการจัดการในกิจการกองทุนในหมู่บ้านโคกสูง

1.3 ใช้ชีพชีพอโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์การบริหารและการจัดการในกิจการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง

1.4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบสำรวจ บร. 1 – 12 และจากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสังเกตและการจัดเวทีชาวบ้าน

1.5 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องในบทที่ 3 “วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ” และบทที่ 4 “ผลการติดตามการประเมินโครงการ”

1.6 ลงมือเขียนสารนิพนธ์ ในบทที่ 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวกจนสมบูรณ์

3. ผลการดำเนินงาน

จากผลการประเมินโครงการพบว่าชาวบ้านยอมรับนโยบายที่รัฐบาลต้องการให้ชาวบ้านมีทุนในการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และเสริมสร้างการพัฒนาอาชีพ โดยมีคณะกรรมการระดับอำเภอ คอยให้คำแนะนำในขั้นตอนการปฏิบัติในการร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้าน การเปิดเวทีประชาคมในการคัดเลือกคณะกรรมการ การประเมินความพร้อมของหมู่บ้าน ดูจากอาชีพ รายได้ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินทุนที่ผ่านมาจนกระทั่งได้รับเงินจัดสรร 1 ล้านบาท คณะกรรมการดำเนินการจัดทำบัญชีรายได้ รายจ่าย งบดุล และพิจารณาปล่อยกู้ให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยพิจารณาจากโครงการและวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายเงินกู้ การดำเนินงานของคณะกรรมการมีอุปสรรคมากเนื่องจากขาดความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชี ทั้งยังเกิดความสับสนเนื่องจากรัฐบาลมีการจัดอบรมบัญชีทั้ง 2 แบบ โดยที่คณะกรรมการไม่รู้จะยึดระบบบัญชีแบบใด บางครั้งเงิน 1 ล้านบาท ทำให้เพิ่มภาระหนี้สินแก่ชุมชนเนื่องจากระยะเวลาการชำระเงินกู้สั้นเกินไป ผลผลิตที่ได้ไม่ทันกำหนดในการชำระเงิน รัฐบาลควรจัดงบประมาณมาดูแลตรงจุดการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะเพราะชาวบ้านไม่มีความรู้โดยตรงทางด้านบัญชี การจัดอบรมก็สั้นใช้เวลาเพียง 1 วัน ชาวบ้านไม่เข้าใจเท่าที่ควรนอกจากนี้ชาวบ้านยังมีการเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเองเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการประกอบอาชีพอย่างสม่ำเสมอแต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมดยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องอยู่ก็ตาม แต่เท่าที่ผ่านมามีการพัฒนาศักยภาพที่ดี ส่วนเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนชาวบ้านโคกสูง มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านบ้านโคกสูง หมู่ที่3

- 1.1 ภายในชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนคือ เงินกองทุน 1 ล้านบาท สามารถส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารเงินทุนได้เป็นอย่างดี นำไปจัดสรรเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ และสวัสดิภาพของสมาชิกในชุมชน
- 1.2 ภายในชุมชนมีความพร้อมในการบริหารและจัดการกองทุนอย่างสูง คณะกรรมการกองทุนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารงานกองทุนบ้านโคกสูง
- 1.3 ประชาชนในหมู่บ้านมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันภายในชุมชน มีการประกอบอาชีพร่วมกัน และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ แก่สมาชิกภายในชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน
- 1.4 ภายในชุมชนมีการจัดสรรเงินกองทุนให้แก่ผู้ยากจน ที่ต้องการเงินกองทุนเพื่อการลงทุน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้มีการพัฒนาอาชีพ ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 1.5 ประชากรในชุมชนบ้านโคกสูง มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมมาก ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ดีกินดี มีสุขภาพพลานามัยที่ดีและแข็งแรง

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

- มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ผลัดเปลี่ยนกันกู้ยืมแต่ส่วนใหญ่เงินกู้จะไม่พอแต่ต้องรอเงินดอกเบี้ยที่ได้รับ
- ทำให้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน
- ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความสามัคคี
- เป็นแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ
- ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้สามารถสร้างงานได้
- ทำให้ชุมชนกล้าคิดกล้าทำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ทำให้คณะกรรมการรู้จักการบริหารจัดการ
- นำผลกำไรสู่การพัฒนาชุมชน
- ขจัดปัญหาเงินนอกระบบ
- สมาชิกส่วนใหญ่นำเงินดอกเบี้ยส่งตามกำหนดเวลา
- คณะกรรมการเสียดสละ รับผิดชอบ สามัคคี เข้าใจระเบียบกองทุน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- เพิ่มภาระหนี้สินแก่ชุมชน
- ระยะเวลาการปล่อยกู้สั้นเกินไป
- ขาดความร่วมมือในคณะกรรมการ เนื่องจากมีผลตอบแทนน้อย
- เงินไม่พอให้สมาชิกกู้
- ระบบบัญชีขาดบุคลากรที่มีความรู้
- ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ
- มีระเบียบขั้นตอนมากปฏิบัติยาก
- คณะกรรมการไม่เข้าใจหลักการบัญชี ท่างบุคคลไม่เป็น

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ภายในชุมชนบ้านโคกสูง ได้มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายและมีการจัดตั้งกลุ่ม และกองทุนต่างๆ ขึ้นเพื่อสร้างความร่วมมือภายในชุมชน เป็นการสร้างอาชีพ และพัฒนาอาชีพแก่สมาชิกในชุมชน เช่นกลุ่มกองทุนดังต่อไปนี้

- 3.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร
- 3.2 ศูนย์สาธิตการตลาด
- 3.3 ธนาคารข้าวเปลือก
- 3.4 กลุ่มปลูกผัก

ซึ่งกลุ่มต่างๆ เป็นองค์กรเพื่อการเรียนรู้และปฏิบัติภายในชุมชน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้มแข็งภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจและสังคม สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกันภายในชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประธานเป้าหมาย

ชุมชนอยู่กันอย่างสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้นำชุมชนมีความยุติธรรมและคุณธรรม มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส มีเงินช่วยเหลือ คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง อยู่กันอย่างสันติและก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่ดีต่อไป

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไปสมาชิกที่กู้เงินสามารถส่งเงินคอกเบี้ยเป็นประจำทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีรายใดไม่ส่งเลยเพราะเงินที่ได้รับก้ไปนั้นสามารถทำให้เกิดรายได้อย่างแท้จริง

5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปสามารถนำเงินไปพัฒนาอาชีพเดิมที่ประกอบอยู่ แต่ยังไม่สามารถปลดปล่อยหนี้สินที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินธนาคาร ธกส. แต่ศักยภาพในการประกอบอาชีพดีขึ้นกว่าแต่ก่อน มีรายได้เลี้ยงครอบครัวเพียงพอกับค่าใช้จ่าย

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม คนในชุมชนมีความไม่เข้าใจบ้างเป็นพวกกลุ่มที่ไม่พอใจที่คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ให้น้อย แต่ก็คุยกันได้ในชุมชนว่าเหตุผลที่ให้น้อยเพราะอะไร ทำไมจึงให้น้อยเกิดการพูดคุยกันอย่างมีเหตุผล

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการกองทุนบ้านโคกสูง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 คณะกรรมการกองทุนยังไม่เข้าใจในระบบบัญชีบุคคล ต่างๆ เนื่องจากไม่มีความรู้พื้นฐานมาก่อน จึงควรให้ผู้มีความรู้ด้านนี้มาอบรมให้แก่คณะกรรมการ ให้เข้าใจในระบบการจัดทำบัญชี

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 คณะกรรมการกองทุนควรเข้าไปตรวจสอบกิจการของสมาชิกที่ได้กู้เงินไปเพื่อดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อรับทราบปัญหา และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ แก่สมาชิก

6.2 ข้อเสนอแนะเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 สมาชิกกองทุนที่กู้เงินกองทุนแล้วนำไปลงทุนในกิจการต่างๆ ยังไม่มีความรู้ดีพอในการประกอบอาชีพนั้น เช่น วิธีการดูแลและบำรุงรักษาการปลูกผัก สมาชิกกองทุนต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้โดยตรง มาให้ความรู้และมาอบรมในกิจการดังกล่าว จากหน่วยงานของรัฐ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 สินค้าที่สมาชิกผลิตได้ มีตลาดรองรับไม่เพียงพอ และราคาสินค้าต่ำ สมาชิกมีปัญหาด้านนี้มาก ต้องการให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือและช่วยดูแลในด้านนี้โดยตรง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา(2545)ชุดวิชาการนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.กรุงเทพฯ:กระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน.2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้ง และดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน.2544.คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,พ.ศ.2544.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ:สหพัฒน์ การพิมพ์จำกัด
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโคกสูง หมู่ที่ 3 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. 2545. ชุดวิชาวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี:เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. 2543. การวิจัย การวัดและการประเมินผล. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- มหาลัยเทคโนโลยีสุรนารี,2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ. นครราชสีมา.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์(บรรณาธิการ). 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.